

CONSIDERAȚII LINGVISTICE ASUPRA DENUMIRILOR DE TEXTILE ÎN LIMBA ROMÂNĂ - ÎNTRE LINGVISTICĂ ȘI GEOGRAFIE -

FLORICA DIMITRESCU
Universitatea din București

Cu ocazia acestei lucrări vom putea face o circulație în câteva puncte ale globului pe mântesc având ca fir al uzitor nu firul Ariadnei care ne-ar purta printr-un Labirint mai strâmt dar inaccesibil, ci multiplele fire și fibre din care sunt alcătuite diversele esuri provenite din anumite locuri sau specifice altora de pe suprafața pământului.

Înainte de a intra în centrul problemei noastre – care îngemenează mai multe discipline: în principal geografia, lingvistica, limbajul sectorial al textilelor, dar și, uneori, istoria sau chimia – trebuie să observăm că există două tipuri principale de esuri: I. Primele, în timp, sunt cele naturale, de lână, bumbac, mătase, in, cânepă etc., a căror origine se pierde în negura trecutului. II. Celelalte esuri, din categoria textilelor non-naturale, în domeniul chimiei și se divide în două subtipuri, în funcție de substanțele chimice pe baza cărora se obțin acestea: II a) esurile artificiale dezvoltate pe baza celulozei, iar II b) esurile moderne, sintetice, crescute fulger tor, din îmbinările poliesterilor. Incidența geografiei asupra celor două tipuri este diferită, după cum vom constata în cele de mai jos.

I. Cele mai vechi și cele mai numeroase sunt esurile naturale pe care le vom examina în rândurile următoare, cu conștiința că inventarul denumirilor esurilor nescute prin metonimie supuse discuției nu este complet:

(a) Din cauza ponderii deosebite – din perspectiva relației dintre numele geografice și denumirile esurilor – trebuie să începem prin a aminti numele unor orașe din lumea largă „responsabile” de numele unor esuri pornite din acel spațiu și care figurează la loc de cinste în paragraful rezervat „etimologiei”.

De precizat – mai ales când este vorba de termeni vechi în limbă, proveniți din limbi cum sunt, de exemplu, chineza, araba – că ne referim la etimologia îndepărtată, indirectă și nu la cea apropiată, directă, cum ar fi cea reprezentată prin numele unor localități din Europa, dintr-o parte Franța, Anglia etc.

Ankara, în vechime, *Angora*, capitala Turciei, stă la baza numelui comun *angora*, dat atât unei specii de lână moale și mult soasă provenită, la origine, de la unele animale din regiunea Ankarei, cât și esurilor din această lână. În română, termenul *angora* ne-a parvenit din franceză *angora*, unde este atestat din 1792.

Buhara, oraș din centrul Uzbekistanului, cu o producție mare de bumbac, explică etimologic numele esurii *buhur*, azi învechit, cu o definiție vagă în Graur, DCC: „Un fel de stofă”, și cu explicația: „din ar. *Buhara*, trecut în tc. *buhur çoha*”. În T, unde este indicată prima atestare, din 1860, *buhurul* este identificat cu *ca mirul*; în DA este definit ca o „stofă de mătase sau de lână fină” și este socotit un „turcism învechit”.

Numele ora ului *Cambrai*, situat în nordul Franței, se regăsește în denumirea românească a esurii *chembric*, pânză subțire de bumbac, apretată și lustruită din care se fac perdele, camicii sau cu care se îmbracă sicriul. Termenul românesc – atestat din 1815, Iorga, v. T – are un singur punct de plecare: numele ora ului amintit, care ne-a parvenit din engleză. În DE este considerat că provine din engl. *cambric*, germ. *Cambric* de la n.pr. *Cambrai*; în DEX – din engl. *cambric*; în Sala, Av. I: 94 – din engl. *cambric* din *kamerijk*, numele flamand al ora ului *Cambrai*.

Creton, oroncel din Normandia, era renumit pentru fabricarea *cretonului*, esur trainic, de obicei înflorat, folosit mai ales pentru draperii și huse de mobil și mai puțin pentru rochii sau fuste. Termenul, care a fost împrumutat în rom., unde este înregistrat din 1868 în T, (deci este mai vechi decât prezența sa în G. Bârlea – nu cum apare în Sala, *Cuvintele*, p.8) din fr. *cretonne*, a fost atestat în această limbă în 1723 în PR.

Numele ora ului *Gaza* explică denumirea materialului textil *gaz*, atestat în român din 1813 în T, azi învechit. Termenul – care definește o esur foarte subțire, de obicei de mătase, dar și din in sau lână – a fost împrumutat în limba română din fr. *gaze*, 1461 PR; rom. *gaz* este sinonim cu termenii *muselin* și *branic*.

Ora ul *Genova* este astăzi vestit în lumea întreagă prin *jean*, pânză din cânepă foarte rezistentă, la origine albastră, atestat în PR din 1948 și preluat din engl. *blue-jeans* unde există din 1932. Această pânză, trainică pentru că a fost confecționată mai întâi pentru muncitorii din portul Genova, s-a răspândit, prin moda tinerilor, pe tot globul, prin hainele și în special prin pantalonii confecționați din această pânză, *blue jeans (blugi)*, termen atestat în rom., în DCR din 1973, moment când acești pantaloni erau aproape un status simbol. *Jean* este, la origine, un termen anglo-american, elipsă din *Jene fustyan* „esur din Genova”.

Madapolon este un oroncel din India de răsărit al cărui nume stă la baza denumirii rom. *madipolon* (formă recomandată de DOOM, în care este considerat „învechit”!) – o pânză albă, fină, deasă și apretată de bumbac folosită pentru lenjeria de pat și de corp. În român, unde este cunoscut din 1841, T, termenul *madipolon* se pare că este de origine franceză (atestat din 1823 în PR sub forma *madapolam*), limbă care l-a împrumutat limbii ruse sub aceeași formă – *madapolam*. Graur, DCC îl explică prin numele unei localități hinduse, *Madhavapalam* folosit apoi ca nume al unei stoffe fabricate acolo. Oricum, *madipolonul* are origini indiene, cum este afirmat și în PR unde, însă, nu se precizează numele exact al ora ului indian care a dat numele acestei esuri.

Madras, marele port din India, este cunoscut prin bogata sa industrie textilă și chimică. Acest nume propriu este la baza denumirii materialului *madras*, o esur cadrilat, în culori vii, cu urzeala de mătase și bătătură de bumbac, denumire pe care limba noastră a împrumutat-o din fr. *madras*, atestat din 1797 în PR.

Numele ora ului *Mosul* din Mesopotamia, pe fluviul Tigru, este inclus în denumirea materialului *muselin* (atestat din 1694, T), esur de bumbac sau mătase, foarte fină, străvezie, folosită la haine ușoare sau perdele. Denumirea *muselin* este explicată de Graur, DCC din prefixul *ma-* și verbul *wa ala* „a uni” semnificând „locul unde se întâlnesc drumurile din Mesopotamia de Sus și din Irak”. Din acest toponim a fost derivat *mausili* „din Mosul”, trecut în it. *mussolina*, care a dat în fr. *mousseline* (atestat în PR în 1656) din care l-a împrumutat româna.

Nankin este numele unui ora din China format din *nan* „sud” și *king* „capitală” (v. Graur, DCC, Sala, Av. I: 46, 62), localitate cunoscută pentru industria textilă (și cea chimică) și unde s-a fabricat pentru prima oară materialul textil care în român este cunoscut sub două denumiri: *nanchin* sau *nanghin* (1862, T). Este o esur foarte rezistentă, folosită mai ales

pentru dosuri de pernă. Termenul provine în română din fr. *nankin* (înregistrat în L. dar neatestat în PR).

Numele oraului francez *Nîmes* intră în denumirea es-turii *denim*, es-tur care se utilizează în fabricarea jeansurilor, pânză rezistentă, sinonimă cu *jean*. Termenul îi are sursa în fr. *denim* (din *de Nîmes*) – care a fost împrumutat în română, dar este folosit mult mai rar decât sinonimul său – prezent în franceză de dinainte de 1973, PR – dar este, la origine, un cuvânt anglo-american „construit” pe baza numelui oraului menționat la început.

Numele oraului *Ourgentch*, din Uzbekistan, pare a fi stat la originea numelui es-turii *organdi*, transparent și apretat, din care se confecționează haine pentru copii și femei. Termenul *organdi*, atestat din 1868, T, în română a fost preluat din fr. *organdi*, unde este înregistrat din 1723 în PR; aici se trimite la varianta *organsin*, cunoscută din sec. al XIV-lea, la rândul său explicat din toponimul *Ourgentch*. În DCC, Graur pornește tot de la un nume propriu, tc. *Urganc* (numele unei localități despre care Graur nu aduce alte precizări, dar destul de apropiate fonetic de *Ourgentch*) alterat în fr. *organdi*.

Oraul *Poperinge* din Flandra occidentală, vestită regiune industrială (mai ales pentru textile și metalurgie) stă la baza es-turii *poplin* (v. PR, unde apare și data primei atestări în franceză, anul 1735). Este vorba de bine cunoscuta es-tur lucioasă și subțire din bumbac mercerizat folosită în special pentru cămășile bărbaților, unde îi revine prioritatea în concurență cu *dejalenul*. Aceeași explicație etimologică, dar mai amănunțită, la Graur, DCC: *Poperinghe (sic!)* a dat în v.fr. *popeline*, care a trecut în engl. *poplin* și apoi în fr. *popeline*. Este, deci, un termen din categoria pe care am numit-o (în Dimitrescu, *Vintage*) a cuvintelor „bumerang”, deoarece a intrat din franceză în engleză și, după o perioadă de timp, s-a întors în franceză.

Numele, nou perfect necunoscut până acum, al oraului turcesc *Sevaiu* s-a perpetuat în denumirea identică, *sevaiu* a unui „brocart de mătase”, atestat în T din 1863; în IO I: CCX acest termen este citat printre „cuma-uri” „stofe scumpe”, dar a ieșit de mult din uzul limbii române.

Portul indian *Surat(e)*, centru de textile, explică numele mătăsii cu o față lucioasă – *sūrah*, termen inexistent în DOOM și în alte dicționare ale limbii române – provenit în română direct din fr. *surah*, atestat din 1883 în PR, care a derivat din toponimul de sursă indian.

Numele oraului *Tafilalet* din Maroc (acum este numele unei regiuni a Saharei marocane) explică etimologic substantivul *filaliu* (T – 1840, învechit azi) care desemnează o es-tur foarte fină; cum în oraul *Tafilalet* se fabrica această pânză, ea a fost denumită după numele său (IO, II: 171).

Oraul *Tulle*, capitala departamentului francez Corrèze, este la originea numelui es-turii *tul* (termenul este pronunțat cu *ü*, v. DOOM), aceasta fiind o pânză foarte fină și străvezie de mătase, bumbac sau din fibre sintetice. Are o textură specială alcătuită din minuscule ochiuri rotunde sau poligonale și se folosește la rochii, la voalul de mireasă, la perdele etc. Etimologic, în română, *tul* provine direct din fr. *tulle* (atestat din 1765 în PR), care reprezintă numele oraului amintit, dar este posibil – este adevărat, cu mai puține șanse de veridicitate – să se explice și din germ. *Tüll* (vezi și Sala, *Cuvintele*, p. 109).

Tseutung, numele unui oraș din China unde se fabricau stofe, este la originea numelui *satini*. În L și, mai pe larg în PR și în Graur, DCC este explicat cum *Tseutung* a devenit în ar. *Zaitun*, și apoi *atlas zaituni* (deci *atlas* din oraul *Zaituni*) care a trecut în limbile romanice sub forma *aceituni* în sp., *setino* în it. și *satini* în fr. (cunoscută din sec. al XIV-lea), formă care explică direct rom. *satini*. În DOOM se recomandă pronunțarea cu *-in*, deși, în limba curentă, la final, se rostesc *-en*, variantă prezentă în DEX2.

Oraul *Vichy*, celebru pentru apele sale termale, este cunoscut și în lumea textilelor prin es-tura eponimă, *vichy*, atestat în fr. din 1904, PR (v. și *Thesaurus*, 810, 4). Este vorba

de o pânză din bumbac creia îi sunt specifice prăjelele colorate în roșu sau albastru. În țara noastră, în anii '30-'40 această țesătură era obligatorie pentru cămășile sau corzile care făceau parte din uniforma elevilor și a elevelor din clasele primare. Astăzi *vișul* (scris aici așa cum se pronunță, dar neînregistrat în principalele dicționare ale limbii române și nici în DOOM) se utilizează în special pentru cămășile bărbaților.

Am lăsat pentru la sfârșit – trecând peste criteriul alfabetic – un oraș care și-a pus „amprenta” lingvistică în nu mai puțin de patru denumiri de țesături. Este vorba de numele orașului Damasc, capitala Siriei, care se recunoaște în următoarele patru nume, dintre care numai unul este unanim cunoscut până astăzi și anume, foarte „transparentul”, *damasc* (1690, T, mai vechi decât 1747, cum este discutat prima atestare a termenului discutat în Sala, *Cuvintele*, p. 90), o țesătură fabricată odinioară în Damasc, mai ales din mătase, cu diferite motive desenate, din in sau din lână, folosită pentru lenjerie de pat, de masă, odjii etc. Al doilea nume cu aceeași etimologie este *adamasc* (1588 DA), o stofă scumpă de mătase, fabricată în Damasc esută cu flori, *damasc*. Deosebirea etimologică notabilă dintre cele două țesături, cu aceeași textură, este că prima își are originea în limba italiană, pe când cea de a doua se explică prin latina medievală în unele dicționare și din rusă, în altele; în plus, cel de al doilea termen este învechit. Următoarele două cuvinte pornesc nu direct de la forma inițială *Damasc*, ci de la forma turcească a toponimului discutat și anume *am*. Aceasta a dat naștere țesăturilor *am*() și *amalagea*. Dacă prima formă se poate ușor recunoaște din toponimul *am*, cea de a doua este un substantiv compus, format din *am* + *alagea*. *am*() (1710, T) are exact sensul „damasc” și este discutat în IO II: 334. A doua denumire, *amalagea* (1753 T), are semnificația „alagea de *am*”, și, ca și *am*, este de sursă turcă. Termenul *amalagea* s-a constituit prin adugarea la *am* a substantivului *alagea* care, la rândul său, provine din termenul de sursă turcească *alagea* din domeniul textilelor (v. IO II: 14 și 335). De menționat că, în IO, la p. 14, cineanul notează despre *alagea* „prima din numeroasele stoffe de mătase fabricate în Orient și care serveau la confecționarea vestimentelor luxoase ale boierimii noastre din trecut”. Primele trei din aceste patru nume de țesături formează un grup sinonimic perfect, ceea ce este relativ rar în cazul textilelor! Al patrulea termen, *amalagea*, are un sens puțin diferit dat fiind accepția substantivului *alagea* „stoffă de mătase vârgată”.

(b) Alteori, denumirile unor textile se explică etimologic din toponime care se referă la unele spații geografice mai mari decât ale orașelor: nume de continente, de țări sau de suprafețe largi din anumite țări:

Stofa fină, mixtă (din lână și mătase) numită *alpaca* (formă recomandată în DOOM), este esută din lâna unor mamifere originare din America de Sud care poartă același nume și sunt producătoarele lânii respective. În română, termenul a parvenit prin franceza *alpaca*, *alpaga*, atestat din 1834, în PR.

Numele continentului *America* este implicat în denumirea țesăturii *americ*, atestat din 1795, T, sub formele *pânză de America* și *americ*, cu sensul „pânză de bumbac de calitate inferioară”, semnificație care se regăsește și în arom. *amiricanc* „pânză subțire de calitate inferioară”. Sala, afirmă: în Av., I: 62: „Negustorii ambulani care vindeau această pânză se lăudau că au adus-o de la mari depărtați, din America”. Verbul folosit aici, „se lăudau” induce ideea că, de fapt, negustorii nu spuneau adevărul, deci nu ar fi vorba de o origine reală atât de îndepărtată, geografic vorbind (v. și Sala, *Cuvintele*, p. 74).

Nici toponimicul *Anglia* nu se bucură, în domeniul textilelor de prea multă considerație dacă ar fi să judecăm în funcție de țesătura numită *anglie*, azi învechită și populară, care se referă de asemenea la un material de calitate inferioară (atestat la Iorga aproximativ în 1700, v. T), importat din Anglia. Sala, *loc. cit.*, dă aceeași explicație ca la *americ*: „Același fenomen stă la baza denumirii unui alt produs, *anglie*, termen învechit, pe

care aceia i negustori ambulanti declarau c ă îl aduceau din Anglia” (v. i Sala, *Cuvintele*, p. 74). După T. acest termen ar fi venit în rom. din ngr. *aggli* „Anglia” sau din srb. *anglija* care are un sens mult mai „înalt” calitativ, desemnând „englisches Tuch”: aceasta, v. mai jos, este o stofă de mare preț în raport cu esăturile provenite din alte regiuni ale pământului. Într-adevăr, numele Anglia există ca adjectiv însoțitor al substantivului *stofă* în sintagma *stofă englezească*, cu un sens mai mult decât pozitiv, desemnând o stofă de cea mai bună calitate, în primul rând datorită însușirilor lânii din care se confecționează.

Ca mir, stat din India, este vestit pentru o rasă de capre (aceleiași animale trăiesc și în Tibet), cunoscute pentru părul lor fin și mătăsos, din care se confecționează o esătură moale și fină; atât rasa de capre cât și esătura din lână acestora poartă numele *ca mir*. Termenul a fost introdus în rom. din fr. *cachemir*, unde este atestat din 1803 în PR. După Graur, DCC acest termen ar proveni din numele unui oraș indian, *Kaemiras* care s-a transmis limbii franceze. Oricum, originea indiană a acestei esături este sigură. Sala, *Cuvintele*, p. 87 adaugă sau scrie *Kashmira*.

China este „implicat” în numele esăturii *crepde în*, pe care-l scriem așa cum se rostește în limba română și cum apare în DE (s.v. *crep*) sau în MDN. Ultima silabă, - *in*, reprezintă pronunțarea numelui *China* în limba franceză; acest nume, sub această formă, a pătruns în română prin intermediul limbii franceze din *crêpe de Chine*. După cum este bine știut, *China* a fost și este o producătoare renumită în domeniul mătăsurilor.

Flandra este la originea numelui materialului numit *felendre* (1587, T). Este un material fin de tipul catifelei sau al postavului originar din Flandra, regiune a Belgiei renumit prin esăturile sale. Astăzi termenul *felendre*, cunoscut sub forma mai multor variante fonetice, nu mai circulă decât, rar, regional, în Moldova. În limba română a fost împrumutat din germ. *flandrisch* „din Flandra”

Toponimul *Hollstein*, care desemnează o parte din landul Schleswig-Hollstein este la originea etimonului unei esături de bumbac, *alestanc*, cunoscute regional, în Moldova, atestat din 1850, T. Se consideră că etimonul direct ar fi rus. *holstinka*; în T este indicată forma rus. *cholostinka* (*alestanc* are variantele *alestinc*, *halastanc*, mai apropiate de etimonul rusesc), esătură care provine din numele geografic *Hollstein* (T, DA, DEX2).

Numele *Indiei* s-a pătruns în română și sub formă textilă în substantivul *indian*, esătură de bumbac, subțire, rezistentă și fină, folosită pentru obiecte de lenjerie de pat, în special, fabricată, la origine, în India. În mod direct *indian* provine în limba noastră din fr. *indienne* atestat din 1632 în PR.

Numele *Olandei* se regăsește în esătura *olanda*, pânza de in de bună calitate cu o textură densă și fină, fabricată în Olanda și atestat în limba română din 1766, T. În română acest termen ne-a parvenit prin intermediul limbii franceze, unde esătura *hollande* este cunoscută din 1598, și, poate, și din it. *olanda*, atestat din 1561, Z. Vezi și Sala, *Cuvintele*, p. 75, unde adaugă și diminutivul *olandin*.

Toponimul *Panama* se regăsește în numele unei împletituri din paie obținute din frunzele unui palmier care crește în această țară precum și într-o esătură de bumbac care imită împletitura din paie de *Panama*. Termenul a fost împrumutat în română din fr. *panama*, atestat din 1842 în PR.

Shantoung, numele unei regiuni din China, a dat în germ. *Schantung* și în fr. *shantoung*, care explică în mod direct numele românesc *antung*, o cunoscută esătură de mătase naturală sau de in din fire de grosimi diferite, ceea ce îi dă o suprafață reliefată inegală. Graur, DCC derivă pe *antung* din chineză și, direct, exclusiv din germană – interpretare pe care nu o putem considera unică adevărată – v. și PR, unde numele acestei esături este atestat

din 1907 (spre deosebire de edițiile mai vechi unde este atestat din 1910, o dovadă în plus pentru seriozitatea cu care se lucrează la predări în elaborarea anuală a acestui dicționar).

Siberia, numele unui înut foarte întins din nord-estul Asiei, în cea mai mare parte aparținând Rusiei este etimonul denumirii unei esuri foarte groase, clduroase care se cheamă *sibir* și este de mult cunoscut în țara noastră (cel puțin din anii '30-'40 ai secolului trecut) dar pe care nu am găsit-o înregistrată în dicționare. Sinonimul actual poate fi considerat materialul sintetic cu numele *polar*, un produs sintetic.

Tibetul, regiune autonomă la vest de China, a împrumutat numele său unui tip de lână (vezi și *ca mir*, mai sus) provenit din acest înut întins, ca și unei esuri din lâna respectiv (azi termenul *tibet* cu acest sens textil este învechit). În limba română *tibet* pare a avea o origine multiplă: în DE din fr. *thibet* (neatestat în L, PR), în DEX din fr. *tibet* (nici sub această formă nu este atestat în franceză) sau din germ. *Tibet*, în DLR din tc. *Tibet*.

(c) Dar nu numai orașele sau râurile cu o industrie textilă veche și foarte cunoscută stau la baza denumirilor unor esuri, ci și, mai rar, este adevărat, *alte denumiri geografice*, de exemplu numele unor munți.

Dintre oronime amintim aici munții *Cheviots* dintre Anglia și Scoția, care, vestiți pentru creșterea unei rase de oi cu lâna albă și fină, cu firul lung, au dat numele acestor oi, și anume *eviot*, precum și stofei esute din lâna lor de bună calitate sau în amestec cu fibre sintetice. Aceste esuri, consemnate în DEX, derivă direct din fr. *cheviotte*. Termenul fr. este atestat în PR din 1872, și, la rândul său, provine din engl. *cheviot*, atestat din 1856, care desemna un tip de oaie din Scoția, crescută în munți responsabili de această denumire..

și un fluviu poate fi vectorul unei denumiri textile. Astfel, pentru a se explica numele *tweed* al unei stoffe din fire foarte fine, fabricată mai întâi în Scoția, ne putem adresa engl. *tweed* „stof engleză”, lucrată cu mâna și hainele confecționate din această stofă”, alterare a scoțianului *tweel*, engl. *twill*, probabil sub influența hidronimului *Tweed*, fluviu costier între Scoția și Anglia. *Tweed* a pătruns în franceză, cu aceeași formă, din 1844, PR.

O insulă cum este *Jersey*, cea mai mare și mai populată dintre insulele Anglo-Normande, stă la baza esurii *jerse* (în DOOM se indică forma *jerseu* atât pentru esuri cât și pentru obiectul confecționat din aceasta) și a altor obiecte de îmbrăcăminte cu largă răspândire în lume și în țara noastră; în română acest termen provine direct din fr. *jersey*, atestat din 1666 în PR (vezi și Sala, *Cuvintele*, p. 95–96), la rândul său împrumutat din engleză.

Arhipelagul *Shetland* din Marea Britanie a dat numele atât lânii oilor din aceste insule cât și esurilor confecționate din această lână. În limba română termenul *shetland* a intrat din fr. *shetland* (atestat din 1894, PR), la rândul său provenit din engleză.

Dacă extindem puțin cercetarea, observăm că relațiile cu locul de baștină al unor esuri sau fire textile sunt mai numeroase, chiar dacă nu merg până la a explica etimologiile diverselor termeni textili, ci doar indică

(d) specificul localizării lor. Câteva exemple:

Prosperul oraș *Alep* din vestul Siriei este legat de termenul, învechit în română, *ghermesut* (1698, T) ce reprezintă „un atlas cu ape din Alep”, cf. IO II, 180 unde se arată că în limba noastră *ghermesut* provine din tc. *germsud* „satin rezistent”. Graur, DCC îl explică din combinarea între pers. *giirm* „cald” și *sud* „folos” care a dat în tc. termenul *germsud* „un fel de stofă” (de observat slabă relație semantică între elementele alcătuitoare și accepția noului lexic!). Oricum, legătura făcută de nean cu orașul *Alep* nu este etimologică, ci doar din perspectiva localizării tipului de esuri. De menționat că, alături de *Alep*, în IO I, CCX, nean plasează și numele a încă două orașe: *am*, numele turcesc al orașului *Damasc* (cum am amintit mai sus) și *Misir*.

Un alt exemplu în același sens poate fi termenul învechit *tiftic* care desemnează un fel de *alpaca* și este lucrat din lână de capre de Tibet (IO II, 360, atestat din 1870), în care *Tibetul* nu are legătură etimologică cu denumirea *tiftic*; acesta se explică prin turcă, din cuvântul *tiftik* (aceeași etimologie și în DLR) care desemnează o lână albă, pură, în special cea de *angora*. În DLR se dau ca sinonime pentru lâna respectivă, *angora* și *mohairul*.

În fine, unele expresii sunt, extrapolând de la geografie la istorie, dar rămânând în cadrul *numelor proprii*, prin antonomazie, poartă numele unor persoane, evident legate într-un anumit fel de aria textilelor. Astfel, dintre antroponime ne interesează pentru expresii următoarele:

Batistă () – expresia este foarte fină din in sau bumbac, utilizată pentru batiste și pentru lenjeria de corp – îi dădorează numele primului fabricant al acestei pânze sub iri, *Baptiste de Cambrai* (sec. XIII); întâiele batiste au fost fabricate în orașul *Cambrai* care, după cum am semnalat și la *chembric*, era faimos prin tradiția sa în industria textilă (v. Sala, Av. I: 94, *Cuvintele*, p. 33). Din franceză, *batiste* – atestat din 1590 în PR – a fost împrumutat în română în sec. al XIX-lea.

Jacquard este numele unei expresii inventate de *Joseph Marie Jacquard* în 1789 și lucrate cu ajutorul unui dispozitiv special montat la războaiile de esut. În română provine din fr. *jacquard*, atestat din 1834 în PR. Pentru istoria textilelor din țara noastră ar trebui menționat că la București există o fabrică numită *Jacquard* în care, un fapt poate mai puțin cunoscut, a început să lucreze, ca ucenic într-ale textilelor, marea viitoare „chimist” Elena Ceaușescu, între anii 1933, când avea 18 ani, și 1939... Informația aceasta apare la 16 I 1980 (deci la o săptămână după marea zi de la 7 ianuarie, când s-a născut E.C., srbătorită cu fastul de tristă amintire, și cu câteva luni înainte de ultima sa lamentabilă vizită oficială, cu „soțul”, în Franța...) în revista din exil BIRE, redactată în tipărit din foarte puțini și bani de un ziarist român de origine grecească, René Théodoridis, exilat în Franța din 1948 (vezi. Manolescu, *Enc. ex.*, ed. I: 92, ed. a II-a: 88).

Prince de Galles (v. *Thesaurus*, 810, 4) – stofă cu linii încrucișate care formează cărouri, pe un fond de culoare deschisă, atestat în fr. din 1951 în PR – îi are originea în numele propriu *Prince de Galles*.

În unele cazuri nu am reușit să identificăm cui îi aparține numele propriu prezent în denumirea unor expresii. Astfel, deși numele propriu feminin *Georgette* apare atât în voal *Georgette* cât și în *crepă Georgette* nu se știe la cine anume se referă; interesant este că în PR *crêpe Georgette* este scris cu majusculă, într-o paranteză, cu literă mică, deci *georgette*, dar nicăieri în PR nu apare un termen comun *georgette*! Cine va fi fost rămasă o mică enigmă de descoperit alt dat, de altcineva!

Materialul textil și cel geografic prezentat mai sus permite conturarea câtorva concluzii:

1. O primă concluzie conduce către separarea textilelor de mai sus în câteva categorii, în funcție de gradul de actualitate al termenilor supuși discuției.

(a) Grupa întâi cuprinde termenii cunoscuți în limba română comună de astăzi. Desigur, aici trebuie făcută observația generală că este foarte greu de stabilit acest concept, „limba română comună”, pentru că nu tot ce cunoaște cineva de la oraș și un om dintr-un sat îndepărtat, nu tot ce îi este familiar unei persoane cu mai multă coală echivalează cu posibilitățile de cunoaștere ale uneia mai puțin cultivate, pentru a nu mai aminti de diferențele în funcție de profesiune, de generație, de mediu etc. etc. Aici trebuie citată opinia corectă a Rodică și Zafiu, din *România literară* 47, 2009: 15, după care „una dintre utopiile regimului totalitar a fost cea a impunerii unei limbi comune, omogene, fără diferențieri sociale”, care este împotriva oricărei limbi „vii” în care nu poate fi trecut cu vederea „seva” proaspăt adus de limbajul familiar, profesional, argotic etc. precum și „sedimentele” cuprinse în limbajul

regional, arhaic etc.! Cu această ocazie ne exprimăm bucuria că aceeași autoare a luat în considerare, în numerele 44 și 45 din *R. lit.*, unii termeni textili cu o utilizare particulară.

În această primă categorie intră termeni precum: *americ*, *creton*, *jean*, *madipolon*, *muselin*, *nanchin*, *poplin*, *organdi*, *tül*, *satin*, *surah*, *damasc*, *stof englezească*, *ca mir*, *crepde în*, *indian*, *oland*, *sibir*, *antung*, *panama*, *jerse*. De menționat că situația este bizară întrucât, în definițiile, este numele dat „în trecut” pânzei..., dar o sumară anchetă lingvistică printre mai multe persoane, de vârste diferite, a avut ca rezultat că *america* este o pânză relativ cunoscută, drept care am încadrat-o la prima categorie.

(b) Termeni învechiți și/sau regionali: *buhur*, *chembric*, *gaz*, *felendre*, *filaliu*, *adamasc*, *am*, *amalgea*, *anglie*, *alestanc*, *belacoas*, *eviot*.

(c) Termeni greu de încadrat în primele două grupe de mai sus: *denim*, *madras*, *vichí (vi í)*, *suedin*, *polar*, *fildecos*, *tibet*, *tweed*, *shetland*.

2. O altă concluzie, de data aceasta cu caracter strict etimologic: unii termeni poartă, cel puțin din perspectiva unor vorbitori ai limbii române, denumiri „transparente”, care le dezvăluie rapid originea, deși aici trebuie făcută o distincție între: a) termeni textili care au la origine termeni geografici (mai mult ca probabil) unanim cunoscuți: de ex. *americ*, *damasc*, *ca mir*, *indian*, *oland*, dar sunt b) și alii termeni textili care se explică prin unele toponimice mai puțin cunoscute, de ex.: *creton*, *nankin*, *madras*, *vi í*, *tibet*, *panama*, *antung*; în mare parte, în această situație, denumirile de materiale textile fiind mai răspândite, acestea din urmă sunt mai cunoscute decât toponimele respective și, în general, vorbitorii limbii române nu fac legătura între numele geografic și un anumit tip de es țesut.

În alte cazuri însă problemele sunt mai complicate și în alegerea etimologiei este îngreunat cel puțin din două motive:

(a) Unele denumiri geografice care stau la baza unor nume de es țesuturi sunt prea puțin cunoscute, deloc cunoscute nu numai publicului larg ci și celui mai cultivat. De exemplu, cine cunoaște orașul *Surat(e)* din India ca să poată înțelege că acesta explică numele mătăsii *siirah*, pentru a nu mai adăuga că finalele (-t și -h) fiind diferite, cineva care ar (re)cunoaște numele orașului cu greu ar putea face asocierea între cele două denumiri. Sau cine cunoaște munții *Cheviots* din Franța și tie că acolo crește o rasă de oi specială ca să facă legătura între acest nume și cel relativ la numele lânii sau al es țesuturilor denumite *eviot*? tot a tăie bine despre orașul *Cambrai* din Franța ca să facă apropierea de es țesuturi numite *chembric* (pentru a nu mai spune că nici de *chembric* probabil că nu s-a auzit!); la fel, cine recunoaște numele landului *Hollstein* în regionalul *alestanc* sau numele *Flandra* în învechitul *felendre*, ca să nu mai amintim, pentru a rămâne în perimetrul Flandrei, de orașul *Poperinghe* aparținând aceleiași regiuni, din care provine, etimologic, numele unei es țesuturi foarte bine cunoscute, *poplinul*!

(b) Iar alte nume geografice sunt realmente „ascunse” în denumirea unor es țesuturi, și, de exemplu, nu este prea ușor de detectat de ex. numele orașului *Nîmes* în denumirea es țesuturilor *denim* provenit din *De Nîmes*; tot a tăie bine *filaliu* (termen, la rândul lui, puțin cunoscut) este aproape imposibil de dedus ca etimologie pentru că un ne-specialist în geografie pur și simplu nu cunoaște orașul de origine al acestei es țesuturi (*Tafilalet* din Maroc) și, chiar dacă l-ar ști, i-ar fi greu să asocieze *filaliu* de *Tafilalet*... La fel, nu este prea simplu de „ghicit” că numele propriu *Scoția* este „tupilat” în *fildecos* și nici *China* în *crepde în*.

3. Fiind că es țesuturile, ca, de altfel, și felurile de mâncare, dar poate mai rapid decât acestea, nu au frontiere și trec cu o anumită „dezinvoltură” dintr-o limbă în alta, prin comerț și prin mod, nu trebuie să ne mirăm de mulțimea acestor denumiri devenite, în fond, aproape internaționale. Harta geografică a numelor de localități, a râurilor, a altor denumiri de acest

tip are o larg desfășurare și se reflectă în mulțimea denumirilor de țesături. De remarcat că țesăturile cu o activitate textilă dezvoltată nu ne-au lăsat, prin intermediul țesăturilor, numai numele lor, cum este cazul *Angliei*, al *Chinei*, al *Flandrei*, al *Indiei*, al *Olandei* dar și numele unor orașe ale lor – sau din alte țări (de exemplu Franța) – celebre pentru anumite textile. Aici trebuie adus în discuție numele *Scoției*, care este un fel de campion, ca și *Damascul*, v. mai sus, deoarece explică nu mai puțin de trei denumiri de țesături. Astfel, aceasta se regăsește în numele țesăturii *ecoseze*, această țesătură din lână de obicei în variate culori vii, în carouri mari. Termenul românesc provine din *écossais* care este expresia franceză a termenului englez *Ecosse* (în Scoția, diversele grupuri [clanuri] se diferențiau prin carouri și culori, ceva oarecum asemănător cu cele purtate în Italia la Palio din Siena [întrecerea între cartierele orașului din acest oraș]). *Scoția* mai apare și în numele unei țesături preioase de mătase înflorată numită *belacoas*, 1730, DÎ, azi termen învechit. Conform DÎ, *belacoas* provine din rus. *bialocos* care își are originea în fr. *belle Ecosse* (sintagmă neatestată în PR). În fine, așa cum am amintit mai sus, numele *Scoția* se „ascunde” în rom. *fildecos* „fir foarte rezistent, originar din *Scoția*” provenit din fr. *fil d'Ecosse* (în PR s.v. *fil*). De menționat că numele acestui gen de fir mercerizat, folosit în special la fabricarea ciorapilor bumbac de calitate prin anii '30-'40 ai secolului trecut, și nu numai, nu este înregistrat în dicționarele noastre.

4. Numele geografice prezente în denumirile țesăturilor nu sunt decât rareori preluate direct din limba de origine. În cele mai multe cazuri numele respective ne-au parvenit din limbi filiere cum este, frecvent, franceza, de exemplu pentru *gaz*, *muselin*, *organdi*, *nanchin* etc. Acesta este motivul pentru care, de multe ori, numele geografic de la origine nu poate fi recunoscut în denumirea unei țesături, el trecând prin mai multe limbi înainte de a ajunge și în limba română, de ex. *poplin*, *chembric*, *madipolon*, *satina*.

5. În unele cazuri același nume geografic implicat în denumirea unei țesături apare și în domeniul gastronomic. Astfel, de multe ori unele țări sau localități sunt vestite nu numai prin industria textilă ci și prin cea alimentară; iată câteva exemple: *Olanda* este cunoscută pentru un tip de brânză care-i este specifică, ca și pentru numele binecunoscutului material pentru lenjerie; numele orașului *Vichy* stă la baza unei țesături, dar și al unei supe specifice pentru sezonul rece, preparată din cartofi și praz, numită *vichyssoise* (termen eronat scris *vichyssoisse*, cu dublu *s* în partea finală în AS 895, 2009: 13); la fel, orașul francez *Cambrai*, care explică denumirea țesăturii *chembric*, a dat numele unor celebre produse de cofetărie „betisses de *Cambrai*”, un gen de bomboane cu mentă foarte apreciate.

Toate elementele cu caracter lingvistico-geografic prezentate până acum se referă la textilele naturale, în principiu esute – din cele mai vechi timpuri – din lână, bumbac, mătase etc. care, până astăzi, sunt considerate, pe drept cuvânt, cele mai bune calitativ și care au început să fie industrializate din 1771 (v. DHLFr s.v. *cottonnade*). Am afirmat „în principiu”, deoarece în vremea din urmă, acestea „se amestecă”, uneori, și cu mai noi fibre sintetice (am amintit, de exemplu, mai sus această „combinație” la discuția despre *eviot* sau *tiil*, dar cazurile similare au devenit, în vremea din urmă, foarte numeroase, țesăturile „mixte”, alcătuite din fibre naturale și fibre sintetice fiind destul de prețuite.

II. Trecând la categoria mai recentă a fibrelor și a țesăturilor non-naturale, ne situăm pe la sfârșitul secolului al XIX-lea. Acestea, așa cum am anunțat încă de la începutul acestui articol se pot subdivida în două:

(a) fibre și țesături artificiale pe bază de celuloză. Pentru industria fibrelor artificiale, Franța deține întâietatea. Pe de o parte trebuie adus în discuție aici numele contelui Hilaire de Chardonnet care a depus, concomitent în Franța și în Germania, în 1890 (v. Toussaint Sanat, *Vêtement*: 260; v. și Dimitrescu, *Textile artif.*: 116–119), cu ocazia Expoziției Universale, primul brevet de fabricare a mătăsii artificiale. Tot acesta a instalat la Besançon, în 1891,

prima uzină din lume pentru producerea fibrelor artificiale de viscoză, soluția coloidală de celuloză pe baza careia s-a născut tasea artificială, concurența modernă a materiei naturale. (v. DHLFr. s.v. *soie*). Materialele artificiale își iau avânt odată cu trecerea timpului și se creează, tot în Franța, un Sindicat al textilelor artificiale care, în 1948, aveau o producție atât de mare încât erau plasate pe al doilea loc, după bumbac, dar – și mai important – pe primul loc, înaintea lânii (*Le Monde*, 11 VI 1949). În ceea ce privește înlocuitorul artificial al lânii, aici se pare că româna are o anumită importanță în sensul că acesta poartă numele „transparent” *celolân* alcătuit din *celo(fibră)* și *lân*, atestat în DEX, adică din 1975, dar, desigur, apărut mai înainte. Oricum „localizarea” denumirii acestei esențe artificiale este în țara noastră.

(b) al doilea tip de esențe nonnaturale este constituit din fibre sintetice, pe bază de poliester, de care lumea întreagă a fost, pur și simplu, invadată. Este vorba de cele mai „tinere” esențe care au apărut în Statele Unite prin procese de polimerizare și de policondensare, cam de la sfârșitul primei jumătăți a sec. al XX-lea. Aceste materiale recente au ca „emblemă” *naïlonul*, invenția chimistului american Wallace Hume Carothers (1896-1937), în ultimul an al vieții sale. Din anul imediat următor, 1938, *naïlonul* s-a produs industrial și s-a comercializat, la început pentru... pământul periurilor de dinăuri, din 1939, pentru ciorapii de damă, apoi a trecut la obiectele de lenjerie și de-abia după cel de-al doilea război mondial – timp când era utilizat pentru confecționarea parautilor – s-a folosit pe scară largă. Astfel, în Franța ciorapii de *naïlon*, și acestea deveniți un fel de status simbol, s-au răspândit din 1945, la noi chiar mai târziu, iar actrița Irina Petrescu își amintește într-un interviu ce „sorbitoare” a fost pentru ea că a putut purta o rochie de *naïlon* la premiera de gală, la Cannes, a filmului „Valurile Dunării” în 1960! (v. *Unica*, 8, 1998: 80).

Câteva observații privitoare la cunoașterea acestor denumiri de esențe sintetice astăzi. Ca și cele naturale, materialele sintetice se pot clasifica în trei categorii după gradul lor actual de viabilitate:

– dintre cele mai cunoscute, și deci actuale, sunt lexemele: *naïlon*, *tergal*, *helanca*, *scaia*, *supraelastic*, *lastex*, *lycra*, *lurex*;

– termeni cunoscuți mai ales de specialiști, unii fiind termeni ai chimiei, și mai puțin de marile mase: *caerat*, *poliester*, *polietilen*, *poliamid*;

– termeni (aproape) uitați astăzi: *clorofibră*, *dralon*, *kapron*, *thinsulate*, *silon*, *terital*, *orlon*, *perlon*.

Din perspectivă etimologică, dintre esențele sintetice, unele sunt de proveniență franceză: (material) *caerat*, *clorofibră*, *lastex* (născut din încrucișarea dintre două cuvinte franceze – *latex* și *élastique*), *poliester*, *polietilen*, *tergal*, altele de sursă anglo-americană ca *thinsulate* din *th(ermal)* și *insulat(ion)* sau *lycra* și *lurex* care au numele date în Statele Unite și anume *lycra* din 1958 (de întreprinderea Du Pont de Nemours înființată lângă Wilmington în 1802 – v. DHLFr, Boutin-Arnaud, Tasnadijan, *Le vêtement*: 4), iar *lurex* din 1945 (v. DHLFr.); sunt de sursă germană – *silonul*, de origine italiană – *teritalul*, de sorginte olandeză – *helanka* sau de obârșie rusă – *kapronul*.

Cele mai multe dintre denumirile de materiale sintetice trebuie însă trecute în categoria celor cu etimologie multiplă:

(a) dublă: (fibră) *acrilice* – fr., it.; *dralon* – germ., fr.; *microfibră* – fr., it.; *poliacrilic* – fr., it., *stretch* – engl., fr., *supraelastic* – it., fr.; *terilen* – fr., it.; *vinil* – fr., germ.

(b) sau triplă: *dacron* – engl., fr., it.; *orlon* – fr., rus., germ.; *perlon* – germ., fr., rus.; *poliamid* – fr., engl., it.; *poliuretan* fr., engl., rus.

Câteva succinte concluzii relative la esențele sintetice:

După cum se poate observa, toate aceste materiale non-naturale apar în, în mare, zonei americane și europene, dar prea rar este indicat – așa cum a rezultat din examinarea denumirilor acestor textile naturale – numele unei țări, al unui oraș sau al altui teritoriu precis. Printre excepții este denumirea materialului *suedin* în care este evident numele țării *Suedia*. Este vorba de o țesătură care imită pielea întoarsă; în română, *suedin*, parvenit direct din fr. *suédine*, este un termen atestat în această limbă din 1931 (PR 2006). Deși denumirea *suedin* circulă în limba noastră pentru a denumi tipul de țesătură amintit, nu este atestat în MDN apărut în 2007. Aici ar trebui inclus și o stofă foarte ușoară, dar și foarte durabilă care se numește *polar*, termen cunoscut în multe limbi din Apusul Europei de când a început să se fabrice, adică de la sfârșitul secolului trecut, iar la noi după anul 2000. Probabil că etimonul ar fi regiunea *polar*. De menționat că nici această denumire nu este înregistrată în ultima ediție, din 2007, a MDN-ului.

Posibilitățile comerțului sunt infinite în epoca noastră, ceea ce explică în mod direct etimologia multiplă a celor mai numeroase țesături de origine sintetică, în special a celor care nu sunt altceva decât „nume comerciale”, precum am menționat mai sus la *dacron*, *helanca*, *latex*, *licra*, *lurex*, *nailon*, *orlon*, *perlon* etc. O excepție, însă, o constituie denumirile care poartă pecetea numelui țării noastre, cum vom vedea imediat. La noi s-a creat o tradiție, totuși recentă, de cam 60 de ani, pentru țesăturile sintetice: din 1946 s-a înființat o coală superioară de textile la București, iar din 1948, la Politehnică, Facultatea de Textile, care a fost transferată din 1952 la Iași, în cadrul Chimiei Industriale. Industria textilă plastică românească datează din 1958 și localitățile cele mai importante pentru produsele din poliesteri sunt Svinești și Iași (v. Dimitrescu, *Text. sintetice în Drumul*, I: 184). Cei de la cârma fabricilor textile românești au dat acestor țesături lucrurate aici denumiri în care apare numele țării noastre de ex. *relon* a fost alcătuit din *re* (care provine din inițiala numelui România) și *(nai)lon*; Același *re-* ca simbol pentru România apare în *relontex* (din *relon* și *tex(til)*), *relin* (din *rel(on)* și *in*; aceasta este o țesătură mixtă, alcătuită din o parte sintetică și alta naturală, *inul*). Tot din combinația dintre o țesătură sintetică și alta de fire naturale s-au născut *relotin*-ul (din *relon* și *in*) sau *relan*-ul (din *R(omânia)* și *lân(a)*). Cel mai clar pentru oricine este însă cazul țesăturii *terom* unde termenul *românesc* apare în partea finală a cuvântului recent construit din *ter(gal)* și *rom(ânesc)*. În alte cazuri, contextele citatelor trimit, clar, la invenții românești, de ex. la *p rplast*, se amintește de un brevet românesc, la *tercot* de faptul că este un „material indigen produs la Dacia – București”, la altele sunt numite unele localități românești unde se produc, de ex. la *melan*, combinație alcătuită din *me(tan)* și *lân* se indică producția sa la Svinești, în alte situații se vorbește despre țesătoria din Seimeni. Cazul țesăturii utilizate pe timp de iarnă *urson* este puțin diferit de celelalte. *Urson*-ul este considerat în DEX, DEX2, DN3 ca fiind de sursă franceză, din *ourson*, numai că, de data aceasta apare un „mic” impediment semantic: în fr. subst. *ourson* cunoaște astăzi exclusiv sensul „pui de urs”, iar o accepție învechită trimite la „blana de urs” care este, atenție!, cea... „naturală a ursului” (v. TLF s.v.) și anume cu un sens restrâns la „acoperământul militar purtat de garda napoleoniană” care era cam departe în timp de apariția textilelor sintetice. Situația este similară pentru *lupon*. Ar trebui mereu repetat că atunci când se stabilește etimologia unui termen, nu asemnarea sau chiar identitatea fonetică are întâietatea, ci semantica...

Dacă la aceste nume de textile sintetice s-a identificat a fi de origine românească un număr relativ mare, nu întâlnim nici unul printre denumirile celor artificiale (dintre care, este adevărat, în țara noastră nu sunt cunoscute, *sauf erreur*, decât patru, v. Dimitrescu, *Text. artif.* în *Drumul II*: 118-119), iar dintre cele naturale se poate descoperi, după ținerea noastră în acest stadiu al cercetărilor, unul singur și anume *baron* „catifea” din numele orașului *Brașov*, cu metațesătură, provenit din magh. *Barsony* (Graur, DCC). De menționat – deși nu se referă la textilele

noastre!, dar ca o pat de culoare pentru c ne gândim la un celebru fotograf – c acela i toponim, *Bra ov*, a fost ales ca nume al s u de fotograful naturalizat francez *Brassai* (la origine, Gyula Halasz, 1899-1984), deoarece s-a n scut în acest ora . Credem c nu putem decât s ne bucur m c numele îndr gitului nostru *Bra ov* a circulat i în aceast form în lumea larg ...

În sfâr it, scurte concluzii generale privitoare la rela iile dintre es turile naturale i cele nonnaturale.

Spre deosebire de textilele naturale, care î i au obâr ia în trei continente – Europa, Asia i America, recente textile non-naturale sunt produsul a numai dou continente: Europa i America. i anume sunt rezultatul direct al progresului înregistrat în chimia practicat în cele dou continente înc de la sfâr itul sec. al XIX-lea. Din America au contribuit fundamental la na terea noilor es turi Statele Unite, iar din Europa mai multe ri, dintre care în special Fran a i, mai pu in Italia, Germania. Olanda i Rusia, dar, a a cum a putut reie i din cele afirmate mai sus, i ara noastr , este adev rat, cu textile a c ror r spândire este verificat numai în interiorul rii noastre.

Este de subliniat i o alt distinc ie între es turile naturale i cele sintetice: denumirile es turilor naturale con in, în bun parte, dovezi geografice concrete ale originii lor, aceasta însemnând amintirea ora elor sau a altor regiuni unde s-au confec ionat la început, dar despre denumirile textilelor moderne, nonnaturale se tie cel mult localizarea într-o anumit zon geografic , dup indicii, de obicei, extralingvistice, de tipul cunoa terii unor savan i care le-au conceput; o excep ie face prin acel *re-* ini ial sau *-rom* final, ara noastr , dar despre denumirile astfel alc tuite, amintite mai sus, nu se poate afirma c au avut o recunoa tere general ...

Trebuie semnalat i un alt punct care diferen iaz es turile naturale de cele artificiale sau sintetice: acestea din urm poart , în cea mai marte parte, „nume comerciale”, simple, de obicei transparente.

În fine, compara ia dintre es turile naturale i cele non-naturale se poate extinde i în privin a „bibliografiei” române ti a problemei. Dac materialele naturale, fiind, în general, vechi i foarte vechi, apar în unele volume dedicate acestui domeniu, de exemplu în T. Pamfil, *Industria casnic la Români*, Bucure ti, Leipzig, Viena, 1910, sau în I. Ionescu-Muscel, *Tratatul de es torie*, Bucure ti, 1948, ne d m u or seama c , din motive absolut „obiective”, de cronologie, nu au cum s apar în acestea dou în special es turile sintetice a c ror „explozie” s-a înregistrat de-abia la mijlocul secolului trecut, deci peste 40 de ani de la tip rirea celei dintâi i numai peste câ iva ani de la apari ia celui de-al doilea dintre volumele men ionate.

Acum, când am terminat „împletirea” în „textul” nostru a celor trei discipline principale discutate aici – geografia, industria „textil ” i lingvistica –, trebuie nu s punem punct, ci, în consens cu tema noastr , s facem un nod atât „firelor naturale” cât i „fibrelor sintetice” care ne-au c l uzit pân acum. Dar nodul nu ar trebui s fie prea strâns, pentru a da posibilitate cercet torilor viitori s „îns ileze”, ad ugând „tramei” de acum alte denumiri de „es turi” cu o etimologie explicabil prin toponime, a c ror examinare poate ar conduce i c tre alte concluzii. Prin investiga ia de fa nu am f cut decât s deschidem un drum. Succes noilor veni i!

BIBLIOGRAFIE

Boutin-Arnaud – Tasnadijan, *Le vêtement* – M.N. Boutin-Arnaud, Sandine Tasnadijan, *Le vêtement*, Paris, 1997.

DA – *Dic ionarul Academiei*, din 1913.

DCR – Dimitrescu, Florica, *Dic ionar de cuvinte recente*, Bucure ti, Albatros, ed. I, 1982.

DCR2 – Dimirescu, Florica, *Dic ionar de cuvinte recente*, ed. a II-a, Bucure ti, Logos, 1997.

- DE – Alexandru Ciornescu, *Dic ionarul etimologic al limbii române*, ed. Tudora Andru Mehedini și Magdalena Popescu Marin, București, Saeculum, 2001.
- DEX – *Dic ionarul explicativ al limbii române*, ed. I, București, Editura Academiei, 1975.
- DEX2 – *Dic ionarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, București, Univers Enciclopedic, 1997.
- DHLFr – *Dictionnaire historique de la langue française*. Sous la direction de Alain Rey, Paris, Le Robert, 1992.
- DÎ – Gheorghe Chivu, Emanuela Buză, Alexandra Roman Moraru, *Dic ionarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche (1421-1760)*, București, Editura științifică, 1992.
- DLR – *Dic ionarul limbii române*, București, Editura Academiei, din 1956.
- DOOM – *Dic ionarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ed. a II-a, coord.: Ioana Vintilă-Rădulescu, București, Univers Enciclopedic, 2005.
- DN3 – Fl. Marcu, C. Maneca, *Dic ionar de neologisme*, ed. a III-a, București, Editura Academiei, 1978.
- Dimitrescu, *Vintage* – Florica Dimitrescu, *Un tip special al împrumuturilor în limba română; studiu de caz – vintage* (sub tipar).
- Dimitrescu, *Drumul* – Florica Dimitrescu, *Drumul neîntrerupt al limbii române*, Cluj-Napoca, Clusium, 2002, vol. I, vol. al II-lea, 2003.
- Dimitrescu, *Text artif.* – Florica Dimitrescu, „Denumirile textilelor artificiale în limba română”, în *Drumul*, II.
- Dimitrescu, *Text. sint.* – Florica Dimitrescu, „Denumirile textilelor sintetice în limba română”, în *Drumul*, I.
- Graur, DCC – Alexandru Graur, *Dic ionar de cuvinte c l toare*, București, Albatros, 1978.
- L – *Le Petit Larousse*, Paris, 2000.
- Manolescu, *Enc. ex.* – Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc*, București, Editura Compania, ed. I, 2003, ed. a II-a, 2010.
- MDN – Fl. Marcu, *Marele Dic ionar de Neologisme*, ed. a IX-a, revizuit, augmentat și actualizat, București, Saeculum Vizual, 2007.
- PR – Paul Robert, *Le petit Robert*, Paris, Le Robert, 2006.
- Sala, Av. – Marius Sala, *Aventurile unor cuvinte românești*, București, Univers Enciclopedic, vol. I, 2005, vol. al II-lea, 2006.
- Sala, *Cuvintele* – Marius Sala, *Cuvintele – mesageri ai istoriei*, București, Editura Meronia, 2009.
- IO I – Lazăr Ionescu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, I, *Introducere*, București, 1900.
- IO II – Lazăr Ionescu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, II, *Vocabularul*, București, 1900.
- T – H. Tiktin, *Rumanisch-Deutsches Wörterbuch*, 3., neubearbeitete Auflage, Paul Miron und Elsa Luder, vol I-III, Wiesbaden, 2001–2005.
- Thesaurus – *Thesaurus Larousse* sous la direction de Daniel Péchoin.
- TLFr – *Le trésor de la langue française*, Nancy, din 1971.
- Toussaint-Sanat, *Vêtement* – Maguelonne Toussaint-Sanat, *Histoire technique et morale du vêtement*, Bordas, Paris, 1990.

***Some Linguistic Remarks on the Romanian Names of Textiles
– Between Linguistics and Geography –***

The present article examines the names of some textiles that originate in geographical names, most of these textiles bear names related to the name of the place (country, city etc.) where they were initially produced.

The article distinguishes two categories of textiles: natural and non-natural (synthetic) textiles, each one's situation being different from the linguistic and geographical perspectives that we discuss here.